

МУЗИЧКА КУЛТУРА 6

АУТОРКЕ: **Маријана Савов Стојановић, Јасмина Чолић**

- САВРЕМЕНО КОНЦИПИРАН УЏБЕНИК
- МОДЕРАН ДИЗАЈН СА БОГАТОМ МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКОМ АПАРАТУРОМ
- БРОЈНИ ЗАДАЦИ КОЈИМА СЕ ПОДСТИЧЕ АКТИВАН РАД СА ЗВУКОМ, ИСТРАЖИВАЊЕ ЗВУКА, КРЕАТИВНОСТ И СТВАРАЛАЧКИ ЧИН УЧЕНИКА И ЊИХОВОГ НАСТАВНИКА
- РАЗНОВРСТАН И БОГАТ ОДАБИР ПЕСАМА ЗА ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

У уџбенику се обрађују ауторске песме (домаће и стране), наше староградске и традиционалне песме, свечане песме, песме из уметничких дела, као и песме везане за различите епохе и музичке стилове.

Уџбеник *Музичка култура 6* концептуално се надовезује на уџбеник за пети разред. И овде је јасно приметна жеља ауторки да **добро структуриране теме и лекције** прожму с различитим задацима и тако код ученика подстакну **активно учешће и критичко мишљење**. Тај се процес постиже мотивационим питањима на почетку сваке лекције, бројним задацима и питањима унутар саме лекције и проверама знања на крају. Истраживачки задаци и предлози за групне активности стимулишу развој како кључних међупредметних вештина и компетенција тако и сарадничког рада.

Изузетну вредност уџбеника представљају **јасан и концизан стил и разумљив језик**, што омогућава ученицима да ефикасно усвоје нове појмове и лако схвате све обрађене појаве и процесе.

Кроз обраду песама ученици обнављају претходно научене појмове музичке писмености, стилове и епохе и упознају се с новима.

Пажљиво одабране фотографије, илустрације и други видови визуелизације изузетно високог квалитета чине овај уџбеник веома привлачним. Цео тај илустративни материјал уклопљен је у **атраактиван и модеран дизајн** што има за циљ да код ученика подстакне интересовање и мотивацију за истраживање, вођено и самостално учење.

Радећи са овим уџбеником ученици ће стећи широко музичко знање. Музичка култура је предмет блиско повезан с другим наукама, посебно са историјом, географијом и ликовном културом, а у овом уџбенику је на много места изузетно успешно остварена **међупредметна корелација**.

Звук музике је најбољи увод у тему која следи. Зато **свака лекција почиње слушањем**. Још примера за слушање очекује ученике и у оквиру лекције.

МУЗИКА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Кључни појмови

- духовна музика
- световна музика

Музика је најубљи израз душе, хармонични ехо њених родоци и џуја.

Ромен Ролан, француски књижевник и историчар уметности

15. СЛУШАМО

Ерик Леви, *Амено*, XX век

Амено је песма написана на измишљеном језику. Он само подсећа на латински, језик којим су се споразумевали учени људи из разних земаља у средњем веку и ренесанси.

Како описујеш ову музику?

Покушај да замислиш причу уз коју би се уклопила ова песма. Какви би били ликови и у ком времену би се одиграла радња?

▲ Астрономски часовник у Прагу, у Чешкој – сат који показује кретање Сунца и Месеца

■ Шта већ знамо о средњем веку?

Средњи век је раздобље које је трајало чак десет векова: од распада Западног римског царства (476. године) до открића Америке (1492. године). Ово доба су обележили феудално друштво, ширење хришћанства по Европи и велики утицај цркве на све области живота. Вера је била главна инспирација у музици и уметности уопште. Центри музичке културе били су манастири и цркве. Први учени средњовековних музичари били су свештеници.

У средњем веку су подигнуте бројне величанствене грађевине, попут Катедрале Нотр дам у Паризу. ▶

Средњи век се често назива мрачним због ратова, епидемија, сиромаштва и глади. Али сагледајмо то време и из другог угла. Тада су основани први универзитети на свету, конструисан је астрономски часовник и направљене су прве наочаре. Марко Поло је путовао до Кине и написао своје путописе. Они су касније инспирисали Кристифора Колумба да подузме своја путовања.

■ Ранохришћанска музика

Када се појавило хришћанство? У чему је основна разлика између веровања хришћана и веровања старих нехришћанских народа?

У Римском царству су прогањали прве хришћане, па су се они тајно окупљали у катакомбама – подземним ходницима – или у кућама богатих верника. Тамо су заједно певали верске текстове на већ познате народне мелодије, на народном језику.

Одбацили су старе обичаје (многобожачке, тј. паганске) и употребу инструмената. Сматрали су да једино људски глас може достојно да велича славу Бога. Због тога су свирање и играње били строго забрањени.

▲ Универзитет у Болонји, најстарији универзитет на свету. Основан је 1088. године.

«У средњем веку је књига била веома драгоцене јер се преписивала руком. Мајстори-преписивачи развили су посебну уметност писања текста са украсима, минијатурама и позлатама.

▲ Катакомбе у Напуљу, у Италији

Химна из Оксиринка

(Превод: Нека буде тишина, нека звезде на небу угасну...)

16. СЛУШАМО

Хришћанска химна из Оксиринка, III–IV век, једна од две сачуване песме првих хришћана

Како почиње ова песма? Ко учествује у њеном извођењу? *Химна из Оксиринка* записана је старогрчком нотацијом. Лево је приказано како изгледа када се запише на начин на који ми то данас радимо.

КАКО СЕ ПРОДУЖАВА ТРАЈАЊЕ НОТЕ?

Кључни појмови

- пунктирана нота
- лук трајања
- корона

Гле, игре ли красне

Allegro (Брзо, весело)

2. Ко звонце кристала је игра нам та:
ла, ла, ла...
Сад кажем вам хвала за ту песму ја:
ла, ла, ла...

3. Зар престат' то неће, да л' ико то зна:
ла, ла, ла...
То песма је среће, ну сад певам ја:
ла, ла, ла...

Гле, игре ли красне је нумера из Моцартове опере *Чаробна фрула*. Опера је била Моцартов омиљен музички облик – први је написао са 12 година. Да ли се сећаш шта је опера? Опера је музичко дело у којем се пева, свира и...?

Када се с десне стране ноте налази тачка, то значи да та нота траје дуже, тачно за половину свог основног трајања. Нота с тачком са стране зове се **пунктирана нота** (од латинске речи *punctum* што значи – тачка).

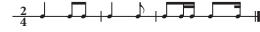
ОСНОВНЕ НОТНЕ ВРЕДНОСТИ Допиши оно што недостаје.	НОТНЕ ВРЕДНОСТИ ПРОДУЖЕНЕ ТАЧКОМ
$\circ = \text{д} +$	$\circ \cdot = \text{д} + \text{д}$
$\text{д} = +$	$\text{д} \cdot = \text{д} + \text{д}$
$\text{д} = +$	$\text{д} \cdot = \text{д} + \text{д}$
$\text{д} = +$	$\text{д} \cdot = \text{д} + \text{д}$

ПРОБАЈ И ТИ

Изабери споредну ритмичку вежбу на слогу ТА или на ритмичким удараљкама.

Допиши тачке тако да се трајање нота укљопи у задати такт.

СЛУШАМО

Волфганг Амадеус Моцарт, *Гле, игре ли красне* из опере *Чаробна фрула*

Које инструменте препознајеш у овој композицији? Какав је динамик у овој хорској нумери?

САЗНАЈ ВИШЕ

Главни лик опере *Чаробна фрула* је принц Тамино. За њега се бори два света. Подземним светом, мажика управља зла Краљица Ноћи. Свет добротe и светлости предводи чаробњак Сарасто. Краљица Ноћи жели да се домогне Таминово *чаробно* фруле, која има велику моћ, и да њеним звуком покори свет. Принц Тамино и ловац птица Палагено крећу да ослободе Таминову љубав, Перку Краљице Ноћи. На путу наилазе на разне препреке и искушења, али све превазилазе. И Палагено налази изабраницу свог срца – Палагину. На крају свет таме и зла пропада. Чаробна фрула се користи на радост и срећу свих. За многе је чаробна фрула симбол музике и њене моћи. Чаробна фрула се завршава стиховима: „Снага је победила и наградила вечном круном лепоту и мудрост“.

Ову оперу Моцарт је написао за само 18 дана, у последњој години живота. Нађи и послушај арију Палагена и Палагене.

Сцена из опере *Чаробна фрула*

У уџбенику се налази **мноштво нотних записа за певање и свирање**. Уз нотни текст, ученици ће имати прилику да виде како се музика ствара, да певају и свирају.

У одељку **Сада знам**, који се налази на крају сваке лекције или области, ученици ће се **подсетити најважнијих појмова и повезати их с претходно стеченим знањем**.

СЛУШАМО

Сцена из филма *Залуђени Шекспир*

Да ли ти се допада ренесансна музика и поезија? Имени своје утиске о поезији и музици на основу одломка из филма *Залуђени Шекспир*.

Ренесансни племићки пар

САЗНАЈ ВИШЕ

Међу најважнијим породицама које су утицале на развој ренесансе у Фиренци и Италији уопште, јесте породица Медичи. Њени чланови су били мецене – помагали су уметнике наручујући од њих дела и плаћајући за њих. Фердинандо ди Медичи је био и велики заштитник музике.

У ренесанси још увек нису постојале дурове и мољске лествице. Музика се није записивала на начин како се то данас чини (погледај слику на којој је табулатура за ренесансну лауту).

Табулатура – начин записивања музике за поједине инструменте словима и бројевима уместо нота (на слици је табулатура за ренесансну лауту из прве штампане књиге с нотним записима из 1507).

САДА ЗНАМ

- Хуманизам и ренесанса почину с друштвеним променама у Европи крајем XIV века, а врхунац достижу у XVI веку.
- Ослобађање од строгог утицаја Цркве омогућило је продор нових идеја и развитак како уметности тако и науке.
- Израз ренесанса значи обнова или поновно рођење. Односи се на окупљање вредностима античког света. Оне су за време средњег века биле потиснуте и занемарене.
- Правац у музици у XIV веку, на прелазу између средњег века и ренесансе, називамо *arts nova* (нова уметност).
- Ренесансну музику делимо на духовну и световну.
- Вокална музика је и даље заступљенија, али инструментална музика постаје све значајнија.

ЗНАМ, УМЕМ, РАЗУМЕМ

- Зашто је ренесанса толико важан период у уметности?
- Шта значи реч ренесанса и на шта се та реч односи?
- Које су основне одлике ренесансе?
- Наведи неколико значајних ренесансних личности.
- Шта је духовна, а шта световна музика?
- Како се музика у ренесанси најчешће изводила?

Три италијанске музичарке, непознати аутор, Холандија, XVI век

У одељку **Сазнај више** ученици ће допунити своје знање додатним информацијама, прочитаће неке занимљивости и чути још музичких примера.

На крају сваке лекције налази се рубрика **Знам, удем, разумем** помоћу које ће ученици **самостално проверити своје знање**. Ту се налазе питања и задаци, често врло иновативни, па чак и пројектни.

Нотни примери за певање и свирање

Боже правде, Даворин Јенко	6
Машта, Соња Перић	8
Гле, игре ли красне, Волфганг Амадеус Моцарт	10
Мој деда воли танго, Јовица Гавриловић	12
Рунолист, Ричард Роџерс	14
Ја посејох лубенице, српска народна песма	15
Шкрипи ђерам, народна песма из Војводине	16
Ал' је леп овај свет, Стеван Стојановић Мокрањац	17
Ах, што волим, Јохан Себастијан Бах	18
Ода радости, Лудвиг ван Бетовен	19
Све птичице зајевале, црногорска народна песма	20
Где је онај цветак жути, Ђовани Батиста Перголези	21
Липа, Франц Шуберт	24
Серенада, Франц Шуберт	25
Шта је на крају, Миодраг Илић	28
Анђели певају, Милан Ђурђевић	30
Химна их Оксиринка	37
Dies irae, грегоријански корал	43
Robins m'aime (Робин ме воли), Адам де ла Ал	55
Stela splendens (Звезда сјајна), непознати аутор	56
Scarborough Fair (Вашар у Скарбороу), традиционална песма из Енглеске	57
Sumer Is Icumen In (Лето је дошло), непознати аутор	58
Ниња сили (Небеске силе), кир Стефан Србин	60
Божјићни тропар	61
Greensleeves (Зелени рукави), непознати аутор	67
Viva la musica (Живела музика), Михаел Преторијус	72
He that has and a little tiny wit (Ко јак у ћупи није)	81
Dindirin din, непознати аутор	82
Alta Trinita beata (Узвишено благословено Тројство), непознати аутор	83
La violetta (Љубичица), непознати аутор	84
Ој, Мораво, моје село равно, српска народна песма	88
Ој, за гором, српска народна песма	89
Расло ми је бадем дрво, српска народна песма	92
Чије је оно девојче, српска народна песма	93
Текла вода текелија, српска народна песма	94
Јечам жела Косовка девојка, српска народна песма	96
Ој, голубе, српска народна песма	97
Расти, расти, мој зелени боре, српска народна песма	98

130

Заљубљене патике, Весна Вељковић	116
Јесења песма, Соња Перић	117
Зима, Јохан Себастијан Бах	118
Пролеће, Весна Вељковић	119
Година нам стиже Нова, Весна Вељковић	120
Свети Сава	121
Химна Светом Сави	122
Љубав, Соња Перић	123
Лептир, Соња Перић	124
Звезда, Соња Перић	125
Године пролазе, Момчило Бајагић Бајага	126
Земља, Екатерина Велика	127

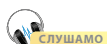
131

ЧЕМБАЛО

Чембало

СЛУШАМО

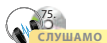
Greensleeves, непознати аутор

Чембало по облику подсећа на данашњи клавијар, али је од њега мање. Дирке чембала на свом крају (који се не види) имају усправан стубић с гушћим перцем. Када се дирка притисне, перце окида жицу. Тако се на чембалу добијају тонови – кратки, рески и уједначени по јачини. Од XVI до XVIII века чембало је било један од најпопуларнијих инструмента, и као солистички и као део ансамбла.

▲ Жице и перца код чембала

СЛУШАМО

Јохан Себастијан Бах,
Прелудијум и фуја у Це-суру

Обрати пажњу! Пре вишегласне фује обавезно се изводи прелудијум, уводни део. Иако су то две композиције, само заједно чине целину. На сличан пример смо већ наишли када смо говорили о Баховој Токаји и фуји за оргуље.

Бах је написао две збирке *Прелудијума и фуја* за своје ученике. Компонувао је с намером да лакше савладају различите музичке и техничке проблеме. Испоставило се да су то ремек-дела. Данас се проучавају у свакој музичкој школи.

Можеш ли да препознаш када почиње фуја?

Какав је тон чембала? Покушај да га упоредиш с тоном оргуља.

САЗНАЈ ВИШЕ

Претходник чембала је псалтерион. На њему се звук производи окидањем жице прстима. Био је веома заступљен у средњем веку.

САЗНАЈ ВИШЕ

Лудвиг ван Бетовен је рекао за Баха: „Не Бах (*Bach* – поток на немачком), већ море требало га је звати, због његовог бескрајног знања и умећа, због непресушног врела из којег је црпео своје мелодије и хармоније.“

106

Посебну вредност овом уџбенику даје велики број аудио-записа на пратећем носачу звука, али и *Песмарице* – одељци уџбеника с великим бројем нотних записа за певање и свирање. Текстови песама за певање дати су у оригиналу и с преводом на српски језик.

Ради лакшег сналажења ученика и њихових наставника, на крају уџбеника дат је списак свих песама за певање и свирање. Све композиције које су на пратећем диску јасно су означене и нумерисане у уџбенику.

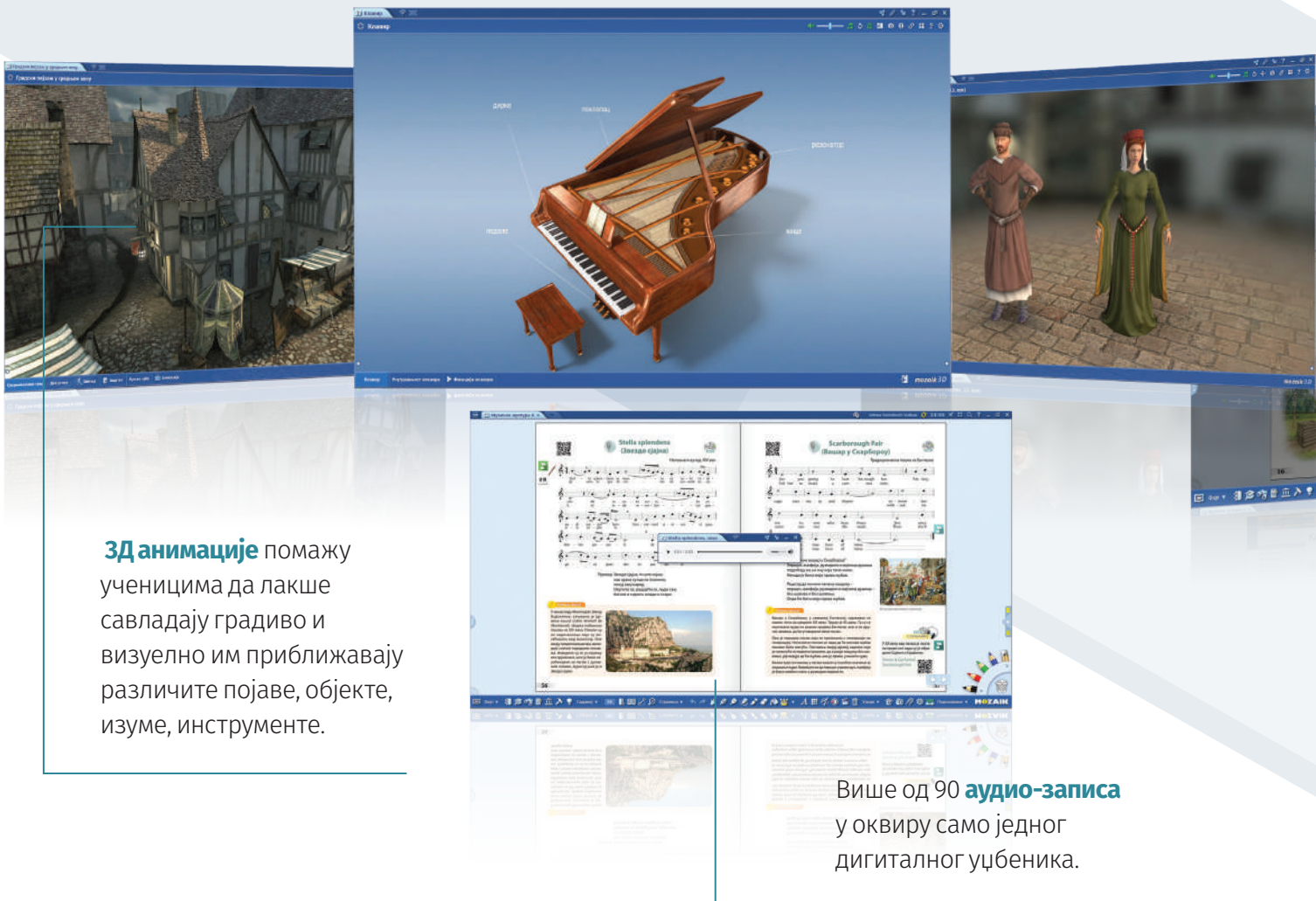
QR код води ученике ка песмама и композицијама које могу чути на интернету. Тиме што омогућава да се брзо и лако дође до звучних примера, овај уџбеник није постао само књига за учење већ и средство за слушање музике. Тако овај мултимедијални уџбеник осавременује наставу и приближава је младим генерацијама.

ДИГИТАЛНИ УЏБЕНИЦИ

Савремени токови у образовању захтевају савремене уџбенике и наставна средства. Пратећи најновија достигнућа у области информационих технологија, издавачка кућа *Вулкан знање* припремила је савремене, модерне и креативне дигиталне уџбенике. Бројне су предности дигиталне наставе и жеља нам је да наставницима омогућимо креирање занимљиве, савремене, интерактивне наставе.

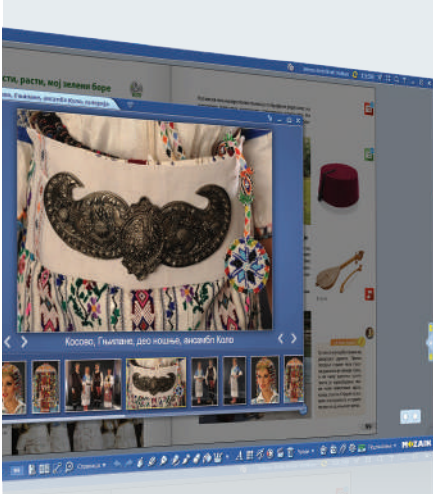
Дигитални уџбеници **Вулкан Е-ЗНАЊА** припремљени су на најсавременијој образовној платформи у Европи. Могу се користити и у онлајн и у офлајн режиму, као и на више уређаја: на интерактивној табли, рачунару, таблети, паметном телефону.

- Више од 1200 **ЗД анимација**, 900 **видео** и **аудио записа**, **фотографија** и других различитих врста материјала.
- **Интерактивни алати за музичку културу** – **Музички инструменти**, **Клавир**, **Кутија ритма**, **Музичка галерија** – помажу у развоју вештина и омогућавају ученицима лакше савладавање знања.
- **Интерактивни тестови** за проверу знања за сваку лекцију.
- Могућност **самосталног креирања дигиталних садржаја**.

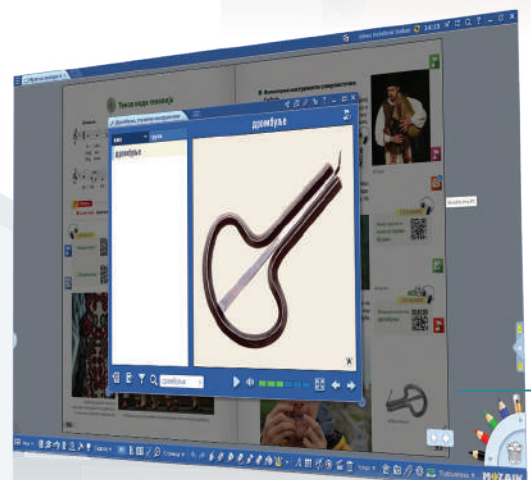
ЗД анимације помажу ученицима да лакше савладају градиво и визуелно им приближавају различите појаве, објекте, изуме, инструменте.

Више од 90 **аудио-записа** у оквиру само једног дигиталног уџбеника.

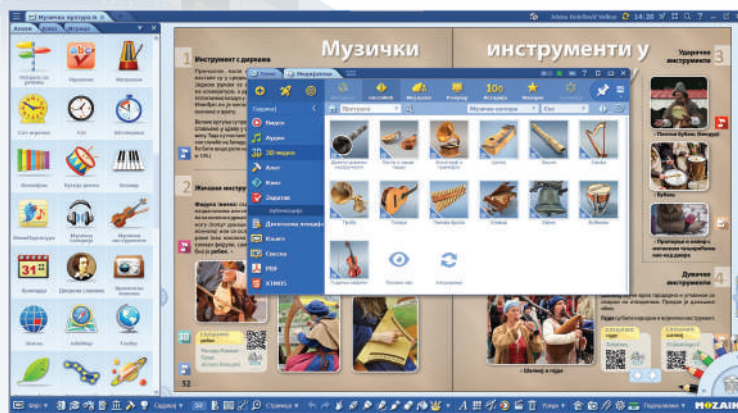
Аутентичне **фотографије** и **видео-записи** прате садржај наставних јединица.

Решавајући **интерактивне задатке и тестове**, ученици добијају повратну информацију да ли су тачно урадили задатак, као и резултат теста.

Интерактивни алати за музичку културу учиниће учење забавнијим и креативнијим.

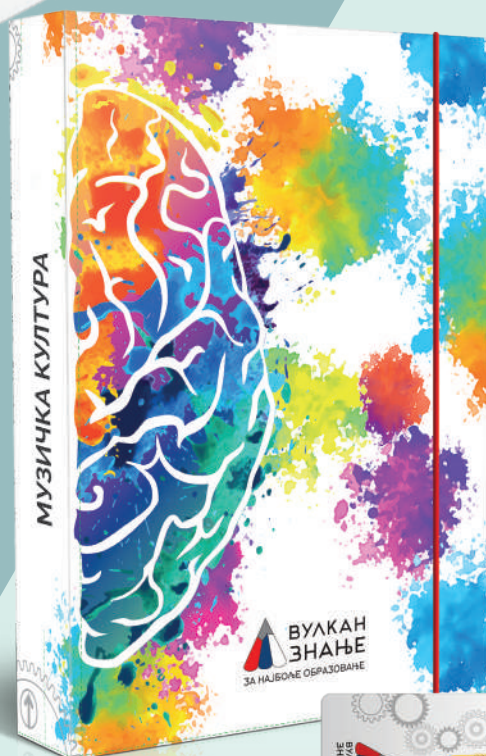
Ви и ваши ученици **сами можете креирати презентације**, обогатити их 3Д моделима, видео-записима, фотографијама и вежбама из наше дигиталне библиотеке или из ваше архиве.

ЗА НАСТАВНИКЕ

У првој години коришћења уџбеника наше куће, за наставнике смо припремили:

- УЏБЕНИК;
- ДИГИТАЛНИ УЏБЕНИК;
- ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ (ФАСЦИКЛА + УСБ);
- ПЕДАГОШКИ ДНЕВНИК;
- ПЛАКАТ ЗА УЧИОНИЦУ.

Приручник за наставнике у електронском облику* садржи:

- предлоге годишњег плана и месечних планова рада наставника;
- предлоге дневних припрема за час.

*На захтев наставника испоручујемо приручнике у штампаном облику.